

PARADIS I VALLÖSA SMEDJA

Vallösa smedja startades 1844 av en man med det sympatiska namnet Anders Paradis. Släkten stammar från "den skånska östern" – Simrishamn – och familjen drev verksamheten i tre långa generationer. Smedjan var Vallösas centrum. Den låg i den trelängade byggnaden där det också fanns bostad, smedkammare (hem för gesällerna), kontor, ladugård för två kor och tre grisar, höskulle och skostall. Som mest arbetade 14 personer här. Tempot var högt och skämten beskrivs som "grovkorniga".

"Gamle" Anders Paradis föddes 1827 och hamnade i Vallösa efter giftermål med Boel Nilsson. De tre förstfödda pojkarna döptes alla till Anders. Det berodde på att två av dem dog som små. Enligt samtidens tradition döptes nyfödda till samma namn som sitt senast avlidna syskon. Därför fick de tre äldsta Paradisbröderna alla namnet Anders. Anders Paradis – "nummer tre" – föddes 1854 och överlevde barndomen. Någon gång på 1880-talet tog han över smedjan, troligen i samband med faderns död. Anders gifte sig 27 december 1879 men bara tre år senare dog hustrun i "barnsbörd" – och redan den 29 december samma år stod Anders åter inför altaret, denna gång med Ingrid Nilsson från Katslösa vid sin sida. De fick fem barn tillsammans, alla söner. Och det blev deras äldste son Nils, född 1883, som tog över smedjan. Nils drev smedjan vidare långt in på 1900-talet.

1927 anställdes Henning Levin. Bara några år senare köpte han fastigheten och var en mycket driftig smed. Hästar skoddes och redskap reparerades. Under andra världskrigets drivmedelsbrist skrotades många personbilar och deras chassin byggdes om till vagnar. De kallades "bilvagnar", trots att de oftast drogs av hästar. Dessutom tillverkade Henning Levin cyklar under det egna varumärket "Levin." Men tiderna förändrades snabbt. Folkhemmet byggdes och framtidstron var stor. Hästar ersattes av traktorer. Vagnar och redskap blev större.

Plötsligt var den gamla smedjan för liten. I mitten av 1950-talet byggdes därför en extra fristående smedja intill de gamla husen. Här fanns en smörjgrop, ässa med två härdar och en rad maskiner som drevs av remmar från en gemensam axel under taket. Axeln drevs i sin tur av en elmotor. Här fanns en svarv, två stora pelarborrmaskiner, en smärgelmaskin, en slipsten med mera. Av detta finns idag bara ässjan, smörjgropen och en borrmaskin kvar. Den siste som yrkesmässigt använde smedjan var rörläggaren Karl Ek. Han var verksam här mellan åren 1967 och 1978.

Fakta har hämtats från Ljunits och Herrestads Hembygdsförening (bl.a. häften "Våra härader") samt böcker skrivna av Peter Larsson. Bevarandeprogram för byar i Ystads kommun (publicerad 1985), Ljunits o Herrestads skolor (publicerad 1992) samt intervjuer. Tavlornas innehåll har gjorts ideellt av medlemmar i Sjörup-Vallösa byalag. Tryckningen är gjord av Ystad-Tryck AB och tavelstativen är gjorda av Sven Sjöstedts smide i Sjörup. Kostnaderna har finansierats av Ystad kommun (Fokus på byarna) samt sponsring. Komplettering av uppgifter kan lämnas via byalagets hemsida – www.sjorupvallosabyalag.se

Juni 2022

Vallösa smedja på 1940-talet.

Foton lånade av Göran Levin.

QR-kod till hemsidan där information finns om de fastigheter som har informationsskylt.